

Obsah

Úvod	11
1 Úvod do komunikace	13
1.1 Komunikační model (proces)	14
1.2 Verbální komunikace	17
1.2.1 Činitelé spoluvytvářející verbální komunikaci	17
1.2.2 Složky verbálního projevu	18
1.2.3 Kritéria úspěšné verbální komunikace	19
1.2.4 Rozhovor	20
1.3 Neverbální komunikace	24
1.3.1 Sdělování přiblížením a oddálením (proxemika)	26
1.3.2 Sdělování dotykem (haptika)	28
1.3.3 Sdělování výrazem obličeje (mimika)	28
1.3.4 Sdělování gesty	30
1.3.5 Posturologie	32
1.3.6 Kinetika	33
1.3.7 Pohledy	33
2 Zásady komunikace s dítětem podle vývojového období	34
2.1 Vývojová stadia	34
2.2 Vývoj řeči dítěte od prenatálního období	35
2.2.1 Fáze vývoje řeči	36
2.2.2 Faktory ovlivňující vývoj řeči	37
2.3 Vývoj a osvojování jazyka	41
2.3.1 Prenatální období	42
2.3.2 Novorozenecké období (první měsíc života dítěte)	44
2.3.3 Kojenecké období (1–12 měsíců)	46
2.3.4 Období batolete (1–3 roky)	48
2.3.5 Předškolní věk (3–6 let)	50
2.3.6 Mladší školní věk (6–11 let)	52
2.3.7 Období dospívání (11–20 let)	53
2.4 Rozdíly ve vývoji v závislosti na pohlaví	54
3 Zásady komunikace s rodiči	56
3.1 Výchovné postoje v rodině	56
3.2 Spolupráce s rodinou	57
3.3 Rodiče a zvládání dětské nemoci	60

4	Komunikace s dětským pacientem	63
4.1	Onemocnění a individualita dítěte	63
4.2	Hospitalizace dítěte	64
4.2.1	Příjem dítěte do nemocnice	66
4.2.2	Právní problematika, informovaný souhlas	67
4.2.3	Pobyt dítěte v nemocnici	68
4.2.4	Příprava dítěte na zákrok či vyšetření	69
4.2.5	Návštěvy rodičů v nemocnici	70
4.2.6	Hospitalizmus, psychická deprivace	71
4.2.7	Separace	73
4.3	Komunikace s nemocným dítětem	75
4.3.1	Novorozeneček	76
4.3.2	Kojenec	76
4.3.3	Batole	76
4.3.4	Předškolní věk	78
4.3.5	Školní věk (6–12 let)	79
4.3.6	Dospívající (13–18 let)	80
4.4	Význam neverbální komunikace s dítětem	80
5	Dítě se sluchovým postižením	83
5.1	Vznik poruchy sluchu	84
5.1.1	Stupeň sluchové poruchy	85
5.2	Vývoj řeči u dětí se sluchovým postižením	87
5.2.1	Reflexní křik	88
5.2.2	Broukání	88
5.2.3	Žvatlání	89
5.3	Logopedie	91
5.4	Komunikační systémy vycházející z českého jazyka	93
5.4.1	Český znakový jazyk	93
5.4.2	Znakovaná čeština	94
5.4.3	Prstová abeceda	94
5.4.4	Gestuno	95
5.4.5	Další komunikační systémy	95
5.4.6	Augmentativní a alternativní komunikace	96
5.5	Tlumočení	96
5.6	Odezírání	97
5.7	Osobnost neslyšícího dítěte a jeho vývoj	98
5.7.1	Vývoj dítěte se sluchovým postižením	98
5.7.2	Motivace u dítěte se sluchovým postižením	99

5.8	Hlavní zásady komunikace s dítětem se sluchovým postižením	100
5.9	Některé důsledky nevhodného přístupu ke specifickým potřebám osob s vadami sluchu	102
5.10	Možnosti komunikace se sluchově postiženými ve zdravotnických zařízeních	105
6	Dítě se zrakovým postižením	107
6.1	Charakteristika jednotlivých skupin zrakově postižených	108
6.1.1	Slabozraké osoby	108
6.1.2	Osoby se zbytky zraku	110
6.1.3	Nevidomé osoby	110
6.1.4	Osoby s poruchami binokulárního vidění	111
6.1.5	Osoby se zrakovým a kombinovaným postižením	111
6.2	Vliv zrakového postižení na vývoj osobnosti dítěte	111
6.2.1	Kognitivní vývoj u dítěte se zrakovým postižením	111
6.2.2	Pohybový vývoj u dítěte se zrakovým postižením	114
6.2.3	Socializace	115
6.3	Odlišnosti v komunikaci se zrakově postiženým dítětem	116
6.4	Zásady komunikace se zrakově postiženým dítětem	117
6.5	Pomoc při orientaci a chůzi nevidomých dětí	120
7	Hluchoslepota	123
7.1	Komunikační techniky	123
7.1.1	Neverbální formy komunikace	123
7.1.2	Komunikační systémy	124
7.1.3	Zásady komunikace	126
8	Dítě s mentálním postižením	129
8.1	Dělení mentální retardace	130
8.1.1	Lehká mentální retardace	131
8.1.2	Střední mentální retardace	131
8.1.3	Těžká mentální retardace	132
8.1.4	Hluboká mentální retardace	133
8.1.5	Jiná mentální retardace	133
8.1.6	Neurčená mentální retardace	133
8.2	Etiologie mentální retardace	134
8.3	Vývoj a charakteristika dětí s mentální retardací	134
8.4	Zásady komunikace s dítětem s mentálním postižením	136

9	Dítě s pohybovým postižením	138
9.1	Vztah dítěte k tělesnému postižení z hlediska ontogeneze	141
9.2	Hlavní zásady komunikace s dítětem s pohybovým postižením	144
10	Dítě a bolest	146
10.1	Mýty o dětské bolesti	147
10.2	Vnímání bolesti podle vývojových stadií	149
10.3	Faktory při hodnocení bolesti	150
10.3.1	Faktory ovlivňující vnímání bolesti	151
10.4	Topologie bolesti	152
10.5	Měřicí nástroje pro hodnocení bolesti	153
10.5.1	Observační škály	153
10.5.2	Subjektivní hodnocení u předškolních dětí	157
10.5.3	Subjektivní hodnocení u školních dětí	159
10.6	Chyby v přístupu k dítěti s bolestí	160
10.7	Důsledky nedostatečně tlumené bolesti	161
10.8	Spolupráce rodiny v péči o dítě s bolestí	162
10.9	Příprava na bolest	165
10.9.1	Nefarmakologická příprava na bolest	166
10.9.2	Farmakologická příprava na bolest	168
10.10	Sebeпоškozování	169
11	Dítě v intenzivní péči	171
11.1	Ontogeneze ve vztahu k hospitalizaci na oddělení intenzivní péče	172
11.2	Hlavní zásady komunikace a řešení problémů na odděleních intenzivní péče	172
11.3	Rodina dítěte	176
11.4	Příprava dítěte k zákrokům	178
11.4.1	Pooperační psychické následky	178
12	Dítě s nepříznivou diagnózou	180
12.1	Kognitivní vývoj představy smrti	180
12.1.1	Batolata	181
12.1.2	Předškolní věk	182
12.1.3	Mladší školní věk	182
12.1.4	Starší školní věk	183
12.1.5	Dospívání	184

12.2	Periodizace umírání	185
12.3	Jak komunikovat s dětmi o smrti a umírání	187
12.3.1	Rady pro komunikaci s dětmi nevyлéčitelně nemocnými a umírajícími	188
12.3.2	Rady pro komunikaci s dětmi doprovázejícími umírajícího, truchlící a pozůstalé	189
12.4	Hlavní zásady péče o umírající	192
12.5	Paliativní péče	196
12.6	Pastorační péče	199
12.7	Onkologická problematika	200
12.7.1	Výskyt nádorů u dětí	201
12.7.2	Základní pravidla v přístupu k rodičům a rady pro rodiče onkologicky nemocných dětí	201
12.7.3	Sdělení onkologické diagnózy	205
	Literatura	209
	Použitá a citovaná literatura	209
	Přehled použitých a citovaných internetových zdrojů	216
	Slovníček užívaných terminů	219
	Přílohy	229
	Příloha 1: Charta práv hospitalizovaných dětí	231
	Příloha 2: Prstová abeceda	232
	Příloha 3: Ukázka slepecké Braillovy abecedy	233
	Příloha 4: Pomůcky pro psaní Braillova písma	236
	Příloha 5: Lormova abeceda	237
	Příloha 6: Vizualní analogová škála	239
	Příloha 7: Metoda Pain Chart	240
	Příloha 8: Literatura k objasnění pojmu smrti	241
	Rejstřík	243